

Το 1922 μέσα από δύο αντιπολεμικά έργα της ελληνικής πεζογραφίας

Στρατής Δούκας, «Ιστορία ενός αιχμαλώτου» και
Ηλίας Βενέζης, «Το Νούμερο 31328»

Μαρία Ευγενίου

Επιμορφωτική Δράση «Ορόσημα της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας»

Σμύρνη – το Και

I. 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1/1)

Χρονολόγιο Ιστορικής Περιόδου

- **1917:** Η Ελλάδα στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία)
- **1918:** Οι δυνάμεις της Αντάντ καταλαμβάνουν την Κωνσταντινούπολη.
- **1919:** Τα ελληνικά στρατεύματα αποβιβάζονται στη Σμύρνη.
- **1920:** Συνθήκη των Σεβρών.
- **1920 (Νοέμ.):** Ο Ελευθέριος Βενιζέλος χάνει τις εκλογές. Επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου.
- **1921:** Μυστική συμφωνία Γαλλίας-Ιταλίας με τον Κεμάλ Ατατούρκ.
- **1922:** Τουρκική νίκη στον Σαγγάριο ποταμό – συντριβή των Ελλήνων.
- **1922 (Αύγ.-Σεπτ.):** Μικρασιατική Καταστροφή. Πυρπόληση Σμύρνης. 700.000 νεκροί και 1.500.000 πρόσφυγες (Δ. Φωτιάδης, «Ενθυμήματα», 1981).
- **1923:** Συνθήκη της Λωζάνης – ανταλλαγή πληθυσμών.

Σμύρνη – η καταστροφή

II. Μικρασιατική Καταστροφή και Λογοτεχνία (1/1)

- Πηγή έμπνευσης για Έλληνες λογοτέχνες, ποιητές, πεζογράφους:
 - Διδώ Σωτηρίου, «Ματωμένα Χώματα»
 - Γιώργος Σεφέρης, «Μυθιστόρημα»
 - Κοσμάς Πολίτης, «Στου Χατζηφράγκου»
 - Στρατής Δούκας, «Ιστορία ενός αιχμαλώτου»
 - Ηλίας Βενέζης», «Αιολική Γη, «Το νούμερο 31328», «Γαλήνη»
- Πρόσφυγες-λογοτέχνες καθόρισαν τα ελληνικά γράμματα
- Σεφέρης: Φυγή από τη Σμύρνη στα 14 το 1914
- Στρατής Δούκας: τραυματίας μικρασιατικού μετώπου
- Ηλίας Βενέζης: επιζών των αμελέ ταμπουρού. «Το Νούμερο 31328».

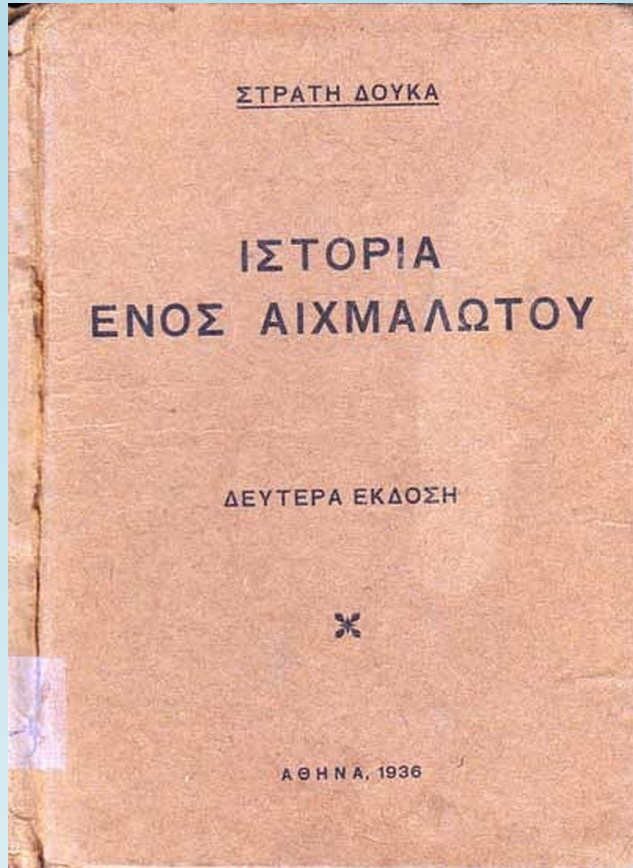
III. Στρατής Δούκας – Ιστορία ενός Αιχμαλώτου (1/2)

Προσωπογραφία από τον φίλο
του, Φώτη Κόντογλου, 1923

- Μοσχονήσια 1895-Αθήνα 1983
- Κορυφαίο δημιούργημα: «Ιστορία ενός Αιχμαλώτου», 1^η έκδοση 1929.
- Ασχολήθηκε και με τη ζωγραφική.
- Αξιωματικός στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και την Κατοχή.
- Διώχθηκε κατά τη δικτατορία.

III. Στρατής Δούκας – Ιστορία ενός Αιχμαλώτου (2/2)

- Η αιχμαλωσία, οι περιπέτειες και η τελική διάσωση Έλληνα στρατιώτη
Στην καταστροφή της Σμύρνης, βρέθηκα με τους γονιούς μου στο λιμάνι, στην Πούντα. Μέσ' απ' τα χέρια τους με πήρανε. Κι έμεινα στην Τουρκία αιχμάλωτος.
- Πρωτοπρόσωπη αφήγηση
- Πρωταγωνιστής: Νικόλας Κοζάκογλου, υπαρκτό πρόσωπο
- Παριστάνει τον Τούρκο για να επιβιώσει, τελικώς δραπετεύει.

IV. Ηλίας Βενέζης – Το Νούμερο 31328 (1/2)

- Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου. Βενέζης το επώνυμο του παππού του.
- Αϊβαλί (Κυδωνίες) 1904-Αθήνα 1973
- Ο Στρατής Μυριβήλης «του έμαθε πώς να κρατάει το μολύβι στο χέρι».
- Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών
- Πιο γνωστά έργα του «Το Νούμερο 31328» (1931) και η «Γαλήνη» (1939) - τριλογία με την «Αιολική Γη» (1943).

IV. Ηλίας Βενέζης – Το Νούμερο 31328 (2/2)

- Υπότιτλος: «Το βιβλίο της σκλαβιάς»
- Οι εμπειρίες του στις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης στα τάγματα εργασίας (Σεπτέμβριος 1922 έως τέλος του 1923).

Είμαστε σαράντα τρεις σωστοί. Απ' τη μια κι απ' την άλλη, σε διπλή σειρά, μας βάζουν στη μέση οι στρατιώτες. Στην πόρτα, στο κεφαλόσκαλο, βλέπουμε τον ξανθό αξιωματικό. Γελά φχαριστημένος. Γυρίζω το πρόσωπό μου αδιάφορα. Δεν έχω πια τη δύναμη που χρειάζεται να μισήσεις έναν άνθρωπο.

- Α' δημοσίευση το 1924 σε συνέχειες στην εφημερίδα *Καμπάνα της Μυτιλήνης* του Στρατή Μυριβήλη.
- Πρωτοπρόσωπη αφήγηση
- Οι τίτλοι των κεφαλαίων είναι από τους Ψαλμούς του Δαβίδ.

V. Αναλογίες – Κοινά σημεία (1/3)

- Καταγωγή των λογοτεχνών
- Πρώτη έκδοση βιβλίου: 1929-1931
- Αιχμαλωσία → Τίτλος των δύο έργων
- Θέμα – Προσωπική μαρτυρία:
 - Σ. Δούκας: «Μεσημέρι πιάστηκα μαζί με τους άλλους». Σελίδα 11, Εκδόσεις Κέδρος, 2019
 - Η. Βενέζης: «Πατούσα στον δέκατο τέταρτο (μήνα) από τότες που ήμουν στα εργατικά τάγματα». Σελίδα 210. Επετειακή έκδοση 2018, Εστία.
- Αυθεντικότητα μαρτυριών – αναφορά σε συγκεκριμένες περιοχές της πορείας:
 - Σ. Δούκας: Πούντα, Χαλκά-Μπουνάρ, Μαγνησία, Αϊντίν, Θείρα...
 - Η. Βενέζης: Αϊβαλί, Αγιασμάτ, Πέργαμος, Κίρκαγατς, Μαγνησά...

V. Αναλογίες – Κοινά σημεία (2/3)

- Προμετωπίδα των δύο έργων:
 - Σ. Δούκας: «Αφιερώνεται στα κοινά μαρτύρια των λαών»
 - Η. Βενέζης: «Στην τυραγνισμένη μητέρα μου, σ' όλες τις μητέρες του κόσμου».
- Πρωτοπρόσωπη αφήγηση
- Ο πόλεμος – βασικός υπεύθυνος της απώλειας χιλιάδων ατόμων και του εξευτελισμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Πρόθεση και των δύο: προβολή αξιών, όπως ανθρωπιά, αλληλεγγύη, ειρήνη, παγκόσμια συναδέλφωση, σεβασμός ανθρώπινης ζωής, αγάπη για τη ζωή.
- Διατήρηση Ιστορικής μνήμης
 - Σ. Δούκας: «Όσοι έχουν την πνοή της ζωής, οφείλουν να θυμούνται...»
 - Η. Βενέζης: «Το Νούμερο... η μαρτυρία μιας ώρας του ανθρώπου...»

V. Αναλογίες – Κοινά σημεία (3/3)

- Ρεαλιστική αποτύπωση των ταγμάτων εργασίας:
 - ο Σ. Δούκας: «Από τις φωνές... άρχισαν να πυροβολούν... (σελ. 15)
 - ο Η. Βενέζης: «...Τίποτα! Σε λίγο πήραν άλλους δύο...» (σελίδα 49)
- Δωρικός τρόπος αφήγησης:
 - ο Σ. Δούκας: «Μας τράβηξε σε έναν ξερότοπο και μας άφησε στον ήλιο» (σελ. 17)
 - ο Η. Βενέζης: «Τα ψιλά δάχτυλα που με σφίγγαν χαλάρωσαν» (σελίδα 86).
- Δραματικότητα μέσω του διαλόγου:
 - ο Σ. Δούκας: «- Χότζα, Αλλάχ ασκινά, διψούμε, νερό!- Έτσι θέλω να σας βλέπω...» (σελ.15)
 - ο Η. Βενέζης: «-Ηλία... Βλέπεις;... - Θα ζήσουμε» (σελ. 50).
- Ιδιωματικές φράσεις και τούρκικες λέξεις
 - ο Σ. Δούκας: «Χαφούζης, εφές, Γιουνάνηδες»
 - ο Η. Βενέζης: «γεσίρ, τσικάρ, μαφαζάδες»

VI. Ενδεικτικές Διαφορές (1/1)

- Έκταση (περίπου τριπλάσιο το «Νούμερο 31328»)
- Μεταφορά εμπειριών υπαρκτού προσώπου (Σ.Δ.) – Προσωπική εμπειρία (Η.Β.)
- Σύντομη αναφορά στους γονείς και τον αδερφό του (Σ.Δ.) – Βίαιος χωρισμός από την οικογένεια (Η.Β.)
- Κάποιες σκηνές του Βενέζη διαπνέονται από λυρισμό (π.χ. σκηνή με τη μητέρα)

«Όμως, η μητέρα μου, που έρχεται τελευταία, δε θέλει να ξεκολλήσει από πάνω μου. (...)

Με σφίγγει, δε θέλει να με αφήσει. Σηκώνει το πρόσωπό της, πιάνει το δικό μου...»

(σελ. 45)

VII. Διδακτική Πρόταση (1/6)

- Γνωστικό Αντικείμενο: Νέα Ελληνική Λογοτεχνία Β' Λυκείου, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ' Γενικού Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση – (2014-2015)
- Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα: Νέα Ελληνική Γλώσσα, Ιστορία
- Τάξη: Β' Λυκείου
- Προτεινόμενη διάρκεια υλοποίησης: 6 ώρες

VII. Διδακτική Πρόταση (2/6)

Σύντομη Επισκόπηση Σεναρίου

- Σκοπός: Επαφή μαθητών με δύο αντιπολεμικά έργα της ελληνικής πεζογραφίας
- Στόχοι:
 - ο Κατανόηση συνεπειών Μικρασιατικής Καταστροφής
 - ο Ανάδειξη προβαλλόμενων αξιών (ειρήνη, αλληλεγγύη, αξιοπρέπεια κ.λπ.)
 - ο Ομοιότητες και διαφορές των δύο έργων μέσω κειμενικών δεικτών
 - ο Καλλιέργεια κριτικής ικανότητας και αυτενέργειας
- Μέθοδος διδασκαλίας: Κειμενοκεντρική, Ερμηνευτικός Διάλογος
- Μέσα-Υλικά:
 - ο Σχολικά Εγχειρίδια: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ' Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση, Ιστορία του Νεότερου & του Σύγχρονου Κόσμου, Γ' Τάξη ΓΕΛ
 - ο Φωτογραφικό υλικό
 - ο Φωτοτυπίες από τα βιβλία
 - ο Φύλλο Εργασίας
 - ο Διαδίκτυο: www.dschoool.gr, www.google.gr, www.greeklanguage.gr

VII. Διδακτική Πρόταση (3/6)

Πορεία Διδασκαλίας

- Αφόρμηση: Σύνδεση με προηγούμενο μάθημα. Στρατής Μυριβήλης, «Η Ζωή εν Τάφω».
- 1^η Διδακτική Ώρα:
 - Ανάγνωση Κεφ. ΙΖ από «Το Νούμερο 31328» από το εγχειρίδιο
 - Αρχική συνολική ανταπόκριση. Δεύτερη ανάγνωση.
- 2^η και 3^η Διδακτική Ώρα:
 - Διανομή Φύλλου Εργασίας.
 - Εντοπισμός θέματος και αποτύπωση σχέσεων με αξιοποίηση κειμενικών δεικτών.
 - Επισήμανση προβαλλόμενων αξιών
 - Γλωσσικές παρατηρήσεις

VII. Διδακτική Πρόταση (4/6)

Πορεία Διδασκαλίας (συνέχεια)

- 4^η Διδακτική Ώρα:
 - Επεξεργασία αποσπασμάτων από «Το Νούμερο 31328», σελ. 44-45, 115 (2018)
 - Αποτύπωση συναισθημάτων ηρώων και μαθητών
- 5^η Διδακτική Ώρα:
 - Επεξεργασία αποσπασμάτων από την «Ιστορία ενός Αιχμαλώτου», σελ. 11-14, 25, 45 (2019)
 - Δωρικότητα στην αφήγηση, ο ρόλος του Διαλόγου.
- 6^η Διδακτική Ώρα:
 - Αναλογίες των δύο έργων
 - Εργασία: Επιλογή αποσπάσματος και ερμηνευτικό σχόλιο
 - Συζήτηση: Διαχρονική αξία των έργων – σύνδεση με το σήμερα.

VII. Διδακτική Πρόταση (5/6)

Επιλεγμένα αποσπάσματα

A) Στρατής Δούκας

«Σα φτάσαμε στον Μπασμαχανέ, μπροστά μας βγήκε ένας Χαφούζης. Μας κοίταξε:

-Το κιτάπι» μας αυτά λέει;...» (σελ. 12)

B) Ηλίας Βενέζης

«Ήταν μια γριούλα μισοσκεπασμένη με το φερετζέ.

Ύστερα πετάει προς το μέρος μου ένα κομμάτι ζεστό ψωμί κι ένα κυδώνι.

- Θέλεις τίποτα..., ογλούμ;

- Ευχαριστώ, ανά...(μητέρα)». (σελ. 115)

VII. Διδακτική Πρόταση (6/6)

Φύλλο Εργασίας

(2^η και 3^η Διδακτική Ώρα)

- Αφού διαβάσετε προσεχτικά το απόσπασμα που σας δίνεται, να διατυπώσετε τις παρατηρήσεις σας αναφορικά με τη γλώσσα που χρησιμοποιείται. Πώς αιτιολογούνται οι γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα; Να δώσετε ενδεικτικά παραδείγματα.
- Σύμφωνα με τον Δ. Δασκαλόπουλο, «Το Νούμερο 31428» μπορεί να μιλάει για το συγκεκριμένο ιστορικό περιστατικό, αλλά δεν διακρίνει νικητές και ηττημένους (...). Μιλάει για τον πόνο και την οδύνη όλων των λαών, για τα σπάνια ίχνη ανθρωπιάς που κάποτε συντηρούνται μέσα στη φρίκη...». Να τεκμηριώσετε την παραπάνω άποψη αξιοποιώντας δύο τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας